

2. Титаренко О.В. Малий бізнес в структурі ринкової економіки: функціонування і розвиток: Дис. канд. екон. наук: 08.01.01. – К., 1996. – С. 62-64.
3. Статистичний щорічник Запорізької області //Запорізьке обласне управління статистики. - 2001р.- С.206.

УДК:303.322:330.341

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Л.Д.ЗАВІДНА,

Л.О.БОЙКО – кандидати с.-г.н., доценти, Херсонський ДАУ

Важливою передумовою стійкого економічного зростання в Україні є активізація інвестиційної діяльності. Сучасний стан розвитку економіки характеризується зростанням валового внутрішнього продукту країни. Ці тенденції економічного пожвавлення в країні ще не набули сталого характеру, хоча в останні роки в Україні намітилась тенденція до економічного зростання. Так, у 2000 році приріст ВВП становив 5,4%, у 2001р. – 9%, у 2002р. – 4,6%, а у 2003 – 2005 прогнозується його приріст на рівні 3,5; 4 та 4,5% відповідно. Отже, сьогодні особливо важливим постає питання вдосконалення заходів державного регулювання спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності, оскільки, інвестиційна політика держави виступає потужним стимулятором розвитку ринкових відносин у країні та прискорення економічного зростання.

Перехід до економічного зростання у ході трансформації адміністративно-командної економіки в ринкову тісно пов'язаний із ефективністю управління державою інвестиційним процесом.

Відповідно до світового досвіду існує чимало ефективних та вже перевірених на практиці методів активізації інвестиційного потенціалу. В інвестиційній діяльності застосовуються як прямі, так і непрямі засоби державного регулювання.

Головним з них є: податкова політика, фінансове стимулювання, інфраструктурне забезпечення інвестиційної діяльності й стимулювання конкретних інвестиційних проектів.

Інструментами фінансового стимулювання виступає прискорена амортизація, пільгові кредити, інвестиційні гарантії та безпроцентні кредити.

За період з 1994-2002 роки споживання капіталу, тобто амортизація, неухильно зросла. Так у 1994р. амортизація капіталу становила 2287 млн. грн., у 1995 р. – 9955 млн. грн., у 1996р. – 147702 млн.грн., у 1997р.-17342 млн. грн., у 1998,1999 рр. відповідно – 19281 та 23230 млн. грн. Це свідчить про негативну тенденцію подальшого старіння основних фондів. У 2005 році очікується продовження цієї негативної тенденції, оскільки критичного віку досягнуть фонди, вік яких сьогодні перевищує 10 років (за підсумками 1997 ро-

ку питома вага таких фондів становила майже 80%).

Зростання амортизаційних відрахувань відбувалося за умови скорочення чистих інвестицій. І негативним наслідком цього стало в 1999 році перевищення споживання капіталу (23230 млн. грн.), що сталося вперше за шість минулих років, над рівнем валових інвестицій (22746 млн. грн.). таким чином чисті інвестиції становили від'ємну величину (- 484 млн. грн.).

Дані таблиці показують поступове зниження, починаючи з 1996 – 2002 років, вкладення капіталу в економіку України. На 37% скоротилися чисті інвестиції в процентах від ВВП у 1997 р. порівняно з 1996 роком. Отже, навіть за незначного збільшення приватних заощаджень у 1999 р., частка чистих інвестицій в структурі ВВП як джерела майбутнього піднесення економіки продовжувала знижуватися.

Найбільший розрив економіка відчула в 1999 році, коли чисті інвестиції скоротилися до від'ємного значення і становили: – 484 млн. грн. За період 2000-2002 роки перевищення споживання капіталу над рівнем валових інвестицій зменшилося, але також залишається від'ємним. Таким чином, національна економіка не відтворюється навіть за умов простого відтворення, що характеризує стан проїдання капіталу. Капітал споживається більше, ніж заощаджується.

Отже, аналізуючи інвестиційні складові національної економіки, можна дійти висновку, що зростання ВВП не відбулося за рахунок ін'єкційних впливів в реальний сектор економіки.

Пояснити зростання ВВП можна другою умовою. А саме: за рахунок позитивних реальних зрушень в сальдо торгівельного балансу на користь зростання вітчизняного експорту і витіснення з обсягів торгівлі імпортованих товарів у результаті реальної девальвації гривні.

Сьогодні, на наш погляд, необхідно шукати шляхи відновлення інвестиційного процесу за рахунок джерел внутрішнього, так і зовнішнього фінансування країни.

Структура джерел інвестицій за секторами економіки відіграє важливу роль у формуванні інвестиційної активності країни.

Одним із важливих потенційних фінансових ресурсів, що забезпечують інвестиційний процес, виступають національні заощадження в країні.

Вплив заощаджень на параметри господарської системи здійснюється через інвестиції. Прийнято вважати, що приватні і державні заощадження, які формують національні заощадження, цілком конвертуються в інвестиції, але повної рівності між ними немає.

Таблиця 1 - Інвестиційні складові економіки України

Показники	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	прогноз									
1. Валові інвестиції, млн. грн..	18453	20073	21357	22746	33509,7	40818,4	41693,4	46720,8	50861,4	57430,8
2. Валові інвестиції, % ВВП	22,6	21,5	20,8	17,4	19,7	19,7	18,9	20,6	20,6	21,2
3. Чисті інвестиції, млн. грн.	3779	2711	-	-	-	-	-	в.д.	в.д.	в.д.
4. Чисті інвестиції, % ВВП	4,6	2,9	-	-	-	-	-	в.д.	в.д.	в.д.
5. Прямі інвестиції, \$ млн.	526	581	747	489	594	769	700	500	400	700
6. Експорт товарів і послуг, рвз*	19,1	0,0	-13,4	-7,9	20,3	8,0	11,0	4,0	6,5	7,0
7. Імпорт товарів і послуг, рвз*	17,1	-1,1	-17,0	-19,1	18,9	14,1	5,5	7,0	8,0	9,0
8. Сальдо поточного рахунку, % ВВП	-2,7	-2,7	-3,0	2,6	4,7	3,7	7,5	5,6	4,3	3,0

* рвз = річна відсоткова зміна

У країнах, де економіка функціонує в умовах відсутності макроекономічної рівноваги, заощадження повинні покривати дефіцит урядового бюджету та від'ємне сальдо торгівельного балансу. За нестачі національних заощаджень ці країни змушені звертатися до іноземних кредиторів. Конвертовані заощадження утворюють фонд нагромадження, який поділяється на валове та чисте. Чисте нагромадження виникає за рахунок поточного доходу, перш за все прибутку підприємств і організацій, а також деяких інших джерел, з яких помітна роль належить особистим заощадженням приватних осіб.

Отже, заощадження виступають потенційним джерелом інвестицій та визначають темпи економічного зростання, розвиток науково-технічного прогресу, добробут населення.

Теоретично між часткою заощаджень в національному доході та темпом економічного зростання існує пряма залежність, оскільки, чим більшою є величина чистих заощаджень, тим більший розмір потенційних інвестицій, а чим значніший приріст інвестицій, тим вищий темп росту. Але очевидно, що на цю залежність впливають багато факторів, оскільки не можна навіть порівнювати економічний потенціал України та Росії з такими країнами як Австрія, Голландія та Японія, що мають показники норми заощаджень 23-30%, або з Канадою, Данією, Англією, у яких ці показники значно менші (21%).

Для розвинутих країн середня норма заощаджень становить 27%, для країн Східної Європи та СНД – 22%.

Викликають занепокоєння швидкі темпи скорочення чистих заощаджень, які є основою для нагромадження та капіталовкладень.

Так, у 1995 році частка чистих заощаджень становила – 22,8, 1996р. – 20,0, 1997р. – 18,8, 1998р. – 18,3, і тільки в 1999р. національне заощадження зросло до 22,0%, яке на даний час залишається незмінним.

У структурі валових заощаджень найбільшу частку у валовому національному наявному доході має сектор державного управління.

Джерела інвестицій формуються за рахунок чистих заощаджень та капітальних трансфертів. В Україні частка капітальних трансфертів незначна, тому основним компонентом залишаються чисті заощадження

Відбувається вимушене запозичення в інших секторах економіки, а також залучення зовнішніх кредитів (іноземного капіталу). Інвестори, зацікавлені в швидкому одержанні ефекту від капіталовкладень, направляють інвестиції до галузей, де капітал окупається як найшвидше, обминаючи базові галузі, що забезпечують економічне зростання. При цьому найменше з капіталовкладень припадає на промисловість (особливо це стосується підгалузей, які виробляють засоби виробництва та сільського господарства).

Економіка України потребує нових інвестицій. Загальна потреба в інвестиціях складає близько \$ 100 млрд., або більше 530 млрд. грн.

У 2001 році відбулися деякі позитивні зміни.

Інвестиції в основний капітал збільшилися на 17%, що дорівнює 23 млрд. грн. Однак основними їх джерелом залишаються власні засоби підприємств. Їх частка складає більше 66%. Ще біля 11 % включають засоби державного та міських бюджетів, 2,7% – кредити банків. Таким чином, на прямі та портфельні зовнішні недержавні інвестиції припадає всього приблизно 20% або 4,5 млрд. грн. Дуже небагато для економіки, балансова вартість основних фондів якої дорівнює 85 млрд. грн.

Особливу турботу на фоні зростання економіки викликає ситуація з іноземними інвестиціями, хоча їх доходність в Україні – одна з найвищих у світі. Прямі іноземні інвестиції у 2001 році складають 531 млн. доларів, що на 10% менше, ніж у 2000 році.

У цілому за десять років незалежності прямі іноземні інвестиції склали менше 5 млрд. доларів, або 86 доларів на людину.

Ще гірше із портфельними іноземними інвестиціями (від'ємне сальдо між внесками та витягуваннями).

Усе це говорить про глибокі коріння проблеми, що формують інвестиційний клімат у країні.

Головною метою здійснення іноземних інвестицій в Україну є отримання доступу до нових ринків збуту, пошуків ресурсів та підвищення ефективності.

Пошук ринків збуту – найпоширеніший стратегічний мотив для інвестицій в Україну. Бажання постачати продукцію на український ринок є найважливішим для 93% опитаних респондентів.

Пошук ресурсів, який є другим за вагомістю мотивом, передбачає доступ до кваліфікованої робочої сили, а також дешевих ресурсів.

Наявні виробничі потужності в Україні не заохочують іноземних інвесторів до інвестування, оскільки привабливість навіть тих українських підприємств, які мають більш-менш сучасне виробниче обладнання, зводиться нанівець через недосконалість приватизаційного процесу, внаслідок чого іноземні інвестори опинилися в нерівних умовах з іншими учасниками внутрішнього ринку.

Отже, поданий аналіз оціночних факторів дозволяє віднести Україну в цілому до категорії країн із перехідним рівнем розвитку. Однак за всіх інших благоприємних обставин невирішеність проблеми власності на землю різко знижує її привабливість як об'єкта довгострокових внесків. Окрім цього, факторами, дестабілізуючими економіку України, можна вважати тягар податкового законодавства, обмеження, зв'язані з рухом капіталу, нерозвиненість фондового ринку, складне фінансове положення більшості підприємств.

Україна має міцний, промислово розвинутий виробничий потенціал, розвинуту інфраструктуру, вигідне географічне положення. За рівнем економічного потенціалу, як свідчать експертні оцінки, Україна входить до числа перших п'яти країн Європи, а за ефективністю

його використання знаходиться у другій сотні країн світу.

Характеризуючи стан іноземного інвестування в економіку України в цілому, його можна визначити як кризисний за порівнянням із динамічними процесами, що відбуваються у міжнародній економіці.

Отже, сьогодні економіка України потребує нових інвестицій. Необхідно шукати шляхи відновлення інвестиційного процесу як за рахунок джерел внутрішнього, так і зовнішнього фінансування країни. Запорукою цьому має стати довгострокова програма стратегічного розвитку "Україна – 2010" спрямована на стабілізацію і подальший розвиток економіки країни. Її здійснення повинне забезпечити зростання ВВП, що вимагає посиленої уваги до формування інвестиційної політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Степанов О.П. Науковий збірник. Стратегії економічного розвитку України. - К.: КНЕУ, 2002. – 542с.
2. Інтереси та потенціал прямих іноземних інвестицій в Україні. // Финансовая консультація № 7-8. –2002.
3. Савчук В.П., Прилипко С.И., Величко Е.Г. Аналіз и разработка инвестиционных проектов. –Учебное пособие. –К.: Абсолют. –В, Эльга, 1999. –304 с.
4. Белая Н. Эффективность использования иностранных инвестиций. "Бизнес - инфорум", №9.-1999.-С.28.